

Artvin ilinde doğal çevrenin kent kimliğine etkileri

Hilal Turgut^{a,*}, Ayşe Yavuz Özalp^a, Aslıhan Erdoğan^a

^a Artvin Çoruh Üniversitesi, Orman Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Artvin

* İletişim yazarı/Corresponding author: hturgut@artvin.edu.tr., Geliş tarihi/Received: 14.11.2011, Kabul tarihi/Accepted: 09.08.2012

Özet: Son yıllarda kent tasarımlarında teknolojinin ön plana çıkmasına paralel olarak yeni yapılanmalar gözlenmektedir. Kentler; sosyal dokuyla ilintili olarak modellenmekte ve dönüşüm projeleri ile farklı kimlikler kazandırılmakta veya kazandırılmaya çalışılmaktadır. Bazen tek tip kentlerin karşımıza çıktığı bu çalışmalarda kentsel dokuyu oluşturan çevre bileşenlerinin doğru okunamamasından dolayı, kentler kimliksizleşmekte ve özgünlüğünü yitirmektedir. Yapılan bu çalışmada özgün kentsel yapısıyla karşımıza çıkan Artvin ili örnek olarak ele alınmış ve çevre bileşenlerinin kent profili üzerindeki etkisi irdelenmeye çalışılmıştır. Bu amaçla kent kimliğine etki eden etmenler, topoğrafya, iklim, bitki örtüsü, fauna, jeolojik ve jeomorfolojik durum ve su varlığı Artvin kenti örneğinde incelenmiştir. Sonuç olarak Artvin ili doğal çevresinin, kentsel kimlik açısından kentin özgün değer kazanmasında etkili olduğu ve göğe yakın topraklar, merdivenler şehri, yeşil Artvin gibi adlarla özdeşleşmesine neden olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Kent kimliği, Artvin, Doğal çevre bileşenleri

Effects of natural environment on urban identity in Artvin

Abstract: In recent years, new structuring is being observed in urban planning parallel to the prominence of technology. Cities are being modeled based on their social texture and with urban regeneration projects; they have been gained variety of identities. In these efforts -where sometimes monotype cities are emerged- cities become misidentified and lose their uniqueness for the reason that environmental components forming the urban texture are not being comprehended correctly. Artvin, with its unique urban structure, is taken as an example in this study and the effects of environmental components on the city's profile were tried to be investigated. For this purpose, factors of topography, climate, vegetation cover, fauna, geological and geomorphologic status and presence of water were analyzed since they affect the city profile. As a result, it was determined that the natural environment of Artvin has been effective both to increase eigen value of the city in respect to its urban identity and to cause the city to become identified with such names as "land adjacent to the sky", "city of stairs" and "green Artvin".

Keywords: Urban identity, Artvin, Environmental components

1. Giriş

Kentlerle ilgili pek çok kavram ve konu farklı şekillerde irdelenmiştir. Çoğu zaman kentler insanlara benzetilmiş ve onlara uygun görülen tanımlama sıfatları kentle bütünleştirilmiş, kimlikleştirilmiştir. Doğal nedenlerle ya da insan eliyle özgün olma, farklılıkları yaşama ve yaşatma kentlerin kimliklerini buldukları noktalardır (Erkan, 1996; Can, 1996; Yıldız 1996; Yazgan ve Erdoğan, 2000; Köylü, 2003; Önem ve Kılınçarslan, 2005; Keleş, 2006; Köylü ve Kiper, 2007). Ancak kentleri kimlikleştiren insan zihnidir, yani kentlerin tamamı veya bir parçası kişiye özgü çarpıtılmış özellikler taşımaktadır. Lynch (1960)'a göre; fiziksel biçimlerle ilgili olduğunda, kent imgesinin içeriği beş öge ile sınıflandırılabilir. Bunlar yollar, kenarlar, bölgeler, sınırlar ve referans noktalarıdır. Doğal etmenler fiziksel biçimlerin nasıl şekilleneceğini belirlerler. Sonuç olarak karşımıza birbirinden farklı yüzlere, silüetlere sahip kentler çıkar.

Lynch (1960), insanların çevreleri hakkındaki düşünceleri gibi, buna benzer öznel konuları ve insanların algılamalarının çevre tasarımıyla nasıl kullanılabileceğini anlamaya çalışan kişilerin başında gelir. Lynch; kentsel imgeleri kimlik, yapı ve anlam olmak üzere üç parça halinde çözümlenebileceğini ileri sürmüştür. Kimlik herhangi bir nesnenin diğer nesnelerden ayırt edilmesi, bunun ayrı bir

nesne olarak kabul edilmesi anlamına gelir. Yapı ise gözlemci ve diğer nesneler açısından, nesnenin uzamsal ya da biçimsel ilişkileri ile ilgilidir. Anlam ilişkilere göndermelerde bulunur, fakat bunlar yapıya ait olanlara göre oldukça farklıdır (Aydingün, 2000). Bu ve bunun gibi pek çok çalışma, kent kimliğinin veya kent profilinin ortaya çıkmasında kentsel çevrenin şekillenmesinin ve algıda çeşitliliğin önemli birer etken olduğunu göstermiştir. Kentsel çevrenin şekillenmesi gerek insan etkisi gerekse doğal çevrenin etkisi ile olmaktadır. Kent kimliği kavramı çerçevesinde ele alınan kentin sahip olduğu doğal çevre verilerinin iyi analiz edilmiş olması, korunması, iyileştirilmesi ve vurgulanması, kentin olumlu kimliğinin korunması ve güçlendirilmesi anlamına gelir ve kentsel algılamaya daha olumlu olarak sağlanır (Ocakçı, 1995).

Doğal çevreyi; coğrafi konum, topoğrafik durum, iklim, bitki örtüsü, fauna, jeolojik ve jeomorfolojik durum ve su ögesi oluşturur. Bu faktörlerin farklılığı kentleri birbirinden ayırır, tanımlar, özgün kılar ve kente kimlik verir (Ocakçı, 1995; Köylü ve Kiper, 2007). Kent kimliğini oluşturan öğelerin belirlenebilmesi için öncelikle çevrenin doğru bir şekilde algılanması ve tanımlanması gerekir (Önem ve Kılınçarslan, 2005).

Topoğrafik durum ve bu durumun değerlendirilmesiyle ortaya çıkan yaklaşımlar kent kimliğinin şekillenmesinde belki de en belirleyici öğelerden birisi olmaktadır. Kentlere

daha üstten bakıldığında topoğrafyanın çok farklı değişimler sunabildiği gözlemlenmektedir. Topoğrafik yapısına göre araziler düz arazi ve eğimli araziler olarak karşımıza çıkmaktadır. Arazinin düzlüğü ve eğim derecesi de kendi içerisinde derecelendirildiğinde tek bir konuda dahi ne derece çeşitliliğin ortaya çıkabileceği tasavvur edilebilir.

Kentlerin topoğrafik yapıları diğer doğal etmenlerle ve mimari desenlerle birlikte kentin şekillenmesinde ve kimlik oluşturmada önemli rol oynarlar. Aynı tip topoğrafyaya ait alanlarda farklı çözüm yaklaşımları farklı kentsel perspektiflerin ortaya konmasına yardımcı olur. Daha anlaşılabilir olması açısından en küçük ölçekte yapılan bir ev bahçesine ait topoğrafyanın öne çıktığı farklı tasarım yaklaşımları Şekil 1’de verilmiştir.

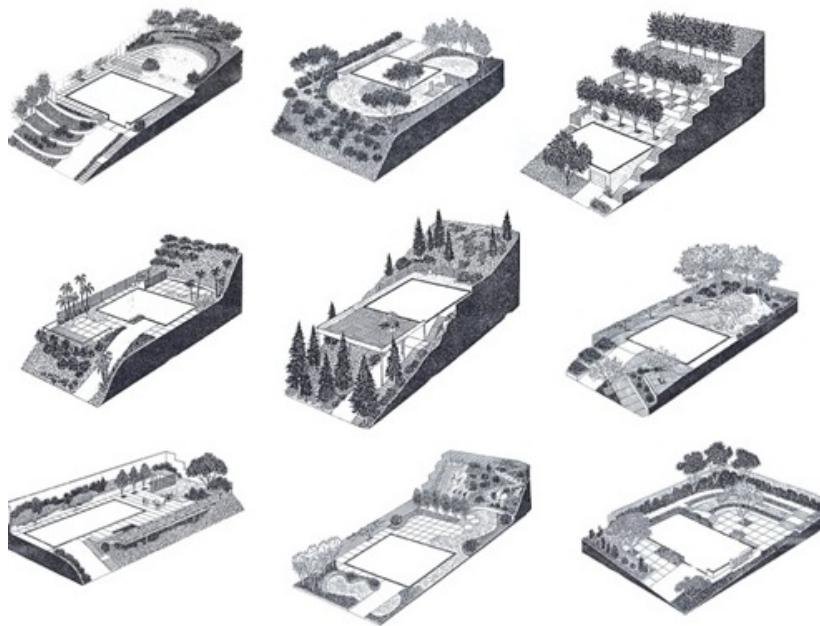
Peyzaj mimarlığı çalışmalarında eğim derecelerine göre alan plastiği çalışmaları yapılmaktadır. Evyapan ve Tokol (2000)’a göre; %4’ten az eğimler oldukça düz görüldüğü halde yüzey suyunu akıtmada etkilidir. İnşaat ve spor alanları için elverişlilik gösterir. %4-10 arası eğimler; az bir değiştirme ile yaya ve araç yollarını inşa etmeye elverişlidir. %6 eğim, yüksek yoğunluklu toplu konut inşasında kullanılabilir en yüksek eğimdir. %10’dan fazla eğimler dik sayılır, araç ve yaya yollarının inşası böyle eğimlerde kazma-doldurma işlemine ve özel düzenlemelere gerek duyar. Bitkilendirme ve serbest oyun alanları için bu tür eğimler elverişlidir. %15 eğim araç trafiği için maksimum sayılmaktadır. %25 eğim yüzey erozyonu bakımından değiştirilebilecek maksimum eğim olarak kabul edilmelidir. %25 in üzerindeki eğimlere müdahale etmemek daha doğru olur.

İklim kent dokusunda yapay çevrelerin oluşturulmasında ve bitki örtüsünün şekillenmesinde baskın şekilde görev almaktadır. Kentin konumlandırılması, ana aksların oluşturulması, mimari desenin ortaya çıkması gibi etkenlerde iklim belirleyici olmaktadır (Şahin ve Dostoğu, 2007). Robinette (1977)’e göre, iklimsel faktörler mikroklima oluşturarak fiziksel çevrenin şekillenmesini etkilemektedir. Örneğin özellikle soğuk bölgelerdeki vadi oluşumlarında gece sıcaklıkları vadi tabanında daha düşük

olmaktadır. Dolayısıyla yerleşim alanlarının vadi tabanlarında konumlandırmak yanlıştır. Bu yüzden vadi eteklerinin güneşe bakan kısımları yerleşim alanı olarak tercih edilmektedir. Yine iklimle ilişkili olarak kar, don, kırağı, yağmur, rüzgar, nemlilik, güneşli gün sayısı, kapalı gün sayısı ve sisli gün sayısı kentsel profil üzerinde farklı etkiler sunmaktadır. Kentlerin konumlandırılmalarında dikkate alınan bir diğer etken bakı durumudur. Güney bakarlı alanlar güneş ışınlarını fazla miktarda alırlar ve kuzey bakarlı alanlara göre daha sıcak olduklarından yerleşim yeri olarak daha çok tercih edilirler (Genç, 2006).

Bitki örtüsü; kentin görsel etkisini belirleyen bir diğer etmendir. İstanbul çoğu zaman ‘erguvan’ rengi ile anılır. Batu’mda ‘okaliptüs’ bitkileri kente damgasını vurmuştur. Akdeniz bölgesi denince ‘palmiyeler’, Bursa denince ise akla ‘serviler’ gelir. Bitkilerin mevsimsel değişimleri, canlı ve cansız elemanlar ile oluşturdukları kompozisyonlar, kullanılış amaç ve şekilleri kent kimliğini değiştirmektedir. Özellikle yol akslarının vurgulanması amacı ile yapılan yol ağaçlandırmalarının kent üzerindeki olumlu ve olumsuz etkilerini kent bütününde görmek mümkündür.

Jeolojik ve jeomorfolojik durum; yerleşim alanlarının seçilmesinden başlayarak konumlandırılması, şekli gibi konuların çeşitlenmesinde ve dolayısıyla kentlerin birbirlerinden farklılaşmalarında önemli bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Jeolojik farklılığı ile dikkati çeken kentlerin arasında Mardin, İzmir’in bazı ilçeleri, Konya, Erzurum, Gümüşhane gibi pek çok kentimizi saymak mümkündür. Özellikle su kıyıları, dağ etekleri, vadi yamaçları kentlerin yerleşim alanı olarak seçilmesinde etken rol oynamıştır. Tek başına bir etken olarak jeolojik yapı karşımıza çıkmamaktadır, yerleşim alanı seçimleri iklimin rolü jeolojik durumla beraber irdelenmektedir. Yine bu yerleşimlerin sonucu olarak kent profili yeryüzü şekilleri, suyun varlığı, düzlük veya yükseltilerin etkisi ile çeşitlenmektedir. Aynı şekilde jeomorfolojik farklılıklar veya çeşitlilikler kentlerin renklenmesinde olumlu katkılar sağlamaktadır (Önem ve Kılınçaslan, 2005).

Şekil 1. Topoğrafya kullanılarak ortaya konulan farklı çözümler (Anonymous, 1967)

2. Materyal ve yöntem

Artvin İli, 40,35-41,32 Kuzey enlemleri ve 41,07-42,00 Doğu boylamları arasında yer almaktadır. Kentin toplam yüzey alanı 7.436 km² dir. Doğu Karadeniz Bölgesinde yer alan il, doğusunda Ardahan, batısında Rize, kuzeyinde Gürcistan, güneyinde Erzurum ile komşudur (Şekil 2). Çalışma Artvin İli imar sınırı içerisinde yürütülmüştür. Kent Aşağı, Orta ve Yukarı Mahalleler ile yeni yerleşim birimi olarak açılan İskebe Mahallesinden oluşmaktadır (Anonim, 2006).

Artvin ili kent kimliğine doğal faktörlerin etkisinin tespit edilmesi amacı ile yapılan bu çalışmada öncelikle; kentlerde kimlik kavramı ve kent kimliğinin oluşumunda yer alan doğal faktörler detaylı bir literatür taraması ile belirlenmiştir. Daha sonra bu faktörlerin Artvin özelinde etkinliğinin belirlenmesi amacı ile yerinde incelemeler ve gözlemler yapılmış ve fotoğraflar çekilmiştir.

Çalışmada yer alan doğal etmenlerden topoğrafyanın kent kimliğine etkisinin incelenilmesi aşamasında arazi formundaki belirsizliğin ortadan kaldırılması ve görselleştirilmesi için yükseklik grupları haritası, sayısal yükseklik modeli, eğim ve bakı haritaları ArcGIS 9.3 yazılımı kullanılarak hazırlanmış ve çeşitli analizler yapılmıştır. Yükseklik, Artvin kentinde 180m- 1290m arasında değişmektedir. Veritabanı oluşturma ve analiz işlemleri ArcGIS 9.3 için Georeferencing, ArcCatalog, Editor, 3D Analyst ve Spatial Analyst modülleri kullanılmıştır. 1/25000 ölçekli Artvin F47-c1 paftası üzerinden 10 metre aralıklı eşyüksekti eğrileri sayısallaştırılmış ve ardından 3D Analyst modülü ile TIN (düzensiz üçgen ağı) üretilmiştir. Ardından eşyüksekti eğrilerine dayalı olarak yükseklik grupları haritası oluşturulmuştur. Üretilen TIN modelinden sayısal yükseklik modeli oluşturulmuştur. SYM’de grid büyüklüğü 15 metre olarak alınmıştır. Eğim grupları haritası 3D Analyst içindeki Raster Surface altındaki Slope komutu kullanılarak yüzde olarak hazırlanmıştır. Eğim aralıklarının belirlenmesinde Altunkasa (2006), baz alınmıştır. Ayrıca Google Earth’den elde edilen verilerle kent yol güzergâhı çıkartılarak topoğrafyanın hareketliliğinin kent peyzajında ki yansımaları fotoğraflarla ortaya konulmuştur.

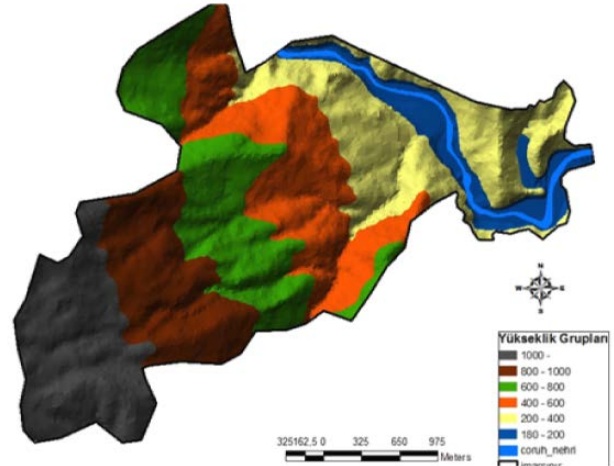
3. Bulgular

Artvin ili eski bir heyelan alanına konuşlandırılmıştır. Bu heyelan alanının kopma yüzeyi Kafkasör Yaylasında (1200 m) ve topuğu ise Korzul mahallesindedir (225 m). Kentteki yerleşim alanları yaklaşık 1000 m. lik kot farkına yayılmıştır. Kentin yükseklik grupları bakımından oransal olarak en düşük alanını 180-200 m arasındaki yükseklik grubu (%9.07), en yüksek alanını ise 200-400 m arasındaki yükseklik grubu (%20.90) oluşturmaktadır (Şekil 3).

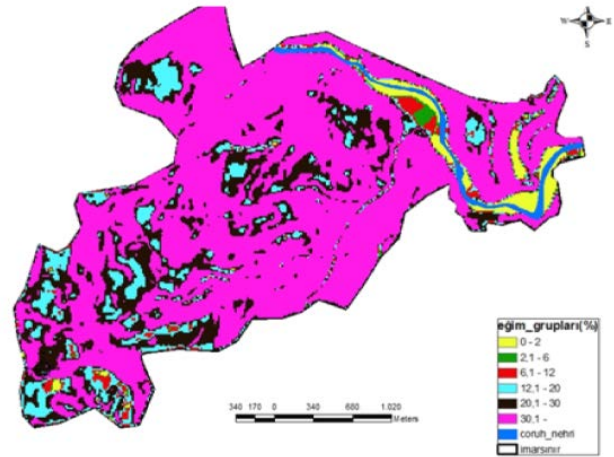
Kentin yaklaşık %66’lık kısmı, %30 ve daha yüksek eğim derecesine sahiptir (Şekil 4). Bu alan içerisinde birçok küçük heyelan basamağı, aktif, potansiyel ve eski heyelan alanları izlenmektedir. Yüksek eğim nedeniyle şehrin gelişme alanları kısıtlı ve dardır (Anonim, 2006). Kent çoğu zaman bir apartmana benzetilmektedir. En alt kattan üst kata kadar tek bir ana caddede ulaşım sağlanmaktadır. Kentin girişi olan Çoruh Nehrinden kent merkezine kadar olan mesafe yaklaşık 5 km’dir ve bu mesafe yaklaşık 11 viraj ile kat edilebilmektedir (Şekil 5, 6).

Şekil 2. Çalışma alanının konumu

Şekil 3. Artvin kenti yükseklik grupları haritası (180-200 %9.1, 200-400 %20.9, 400-600 %20.2, 600-800 %18.4, 800-1000 %14.1, 1000-1290 %17.3)

Şekil 4. Artvin kenti eğim grupları haritası (0-2 %3.8; 2-6 %0.9; 6-12 %2.1; 12-20 %8.1; 20-30 19.7; >30 %66)

Evyapan ve Tokol (2000)'a göre %25 üzeri eğimlere sahip alanlara erozyon riskinden dolayı dokunulmaması gerekir. Kentin %66'lık bir kısmı % 30 üzeri bir eğime sahiptir. Bu durumdan dolayı yerleşim alanlarının ve mekanlarının kısıtlı olması alan kazanımını gerekli kılmıştır. Bu amaçla teraslamalar yapılarak hem alan kazanımı sağlanmış hem de kaygan olan zeminin güvenliği kontrol altına alınmıştır. Kent bütününe bakıldığında bina konumlandırmalarında ve yollarda toprak kaymasını önlemek ve güvenliği sağlamak amacı ile yapılan terasların ölçek ve mühendislik açısından baskın olduğu ve kent görseğinde etken rol oynadığı gözlemlenmektedir. Kent merkezine kadar olan yaklaşık 5km'lik ana yol aksı boyunca karşımıza çıkan teraslar için yapılmış istinat duvarları en az 1 metre, en çok 5m yüksekliğindedir (Şekil 7).

Sert yüzeylerin bu kadar yoğun kullanıldığı bir kentte, kent peyzajı açısından değerlendirme yapıldığında; çoğunlukla çıplak duvarlar şeklinde görülen istinat duvarlarının dokusal özelliklerinin ön plana çıktığı görülmektedir. Taş ve çimento ile yapılan duvarlar, kente soğuk ve itici bir hava katmaktadır. Duvarlar üzerine yapılan düşük işçilikli resimler ve kabartmalar, rastgele asılmış afişler ve tabelalar görsel kirliliği artırmaktadır. Bazı duvarların üzerleri şevlerde bulunan bitkilerle doğal bir şekilde kapanmıştır. Bu tür istinat duvarları daha çekici olmasına rağmen bakımsızlık, bu alanların görsel açıdan yeterli doyum noktasına ulaşımı engellemektedir (Şekil 8).

Bina konumlandırılmalarında karşımıza çıkan istinat duvarları genellikle daha fazla yüksekliğe sahiptir. Ayrıca bina girişlerine yaklaşım çözümleri, derin kot farklılıklarının köprü ve sahanlıklarla aşılmasını zorunlu hale getirmiştir. Ana yol aksı boyunca duvarların uzun mesafeler boyunca kesintisiz devam etmesi duvar görüntüsünü iyice baskın yapmaktadır (Şekil 9).

Bu kadar sert ve dik bir topoğrafyanın görüldüğü kentte istinat duvarları kadar merdivenler ve rampalar, kent fiziki yapısı üzerinde belirleyici öğedir (Şekil 10). Teras yapılarının çokluğu yayalar için alternatif yol akslarının oluşmasına sebep olmuştur. Alanın doğal eğiminden kaynaklanan merdivenler; üst ve alt sokakları birbirine bağlamakta aynı zamanda Artvin Kenti'ne özgü farklı bir görsellik katmaktadır. Çoğu zaman oldukça dar olarak inşa edilen bu bağlantıları, kent halkı yoğun olarak kullanmaktadır. Fonksiyonelliğinin yanı sıra kent görünüşünü de etkileyen bu merdivenler kentin 'Merdivenler Şehri' olarak tanımlanmasını sağlamıştır.

Yakın zamana kadar tek bir girişin mevcut olduğu kentte Çoruh Nehri'nin kıyıdan başlayan ana yol aksı Kafkasör'ün eteklerine kadar devam etmektedir. Arazinin kısıtlı olması en küçük bir alanı bile değerlendirmek açısından zorlayıcı olmuştur. Bunun sonucu olarak teras yapılar sadece yol ve bina konumlandırmalarında karşımıza çıkmamakta aynı zamanda halkın farklı ihtiyaçlarının değerlendirilmesine de olanak tanımaktadır. Her an yol kenarında veya bir dik yamacın sonunda oluşturulmuş setli bir yapıyla karşılaşma olasılığı var olan kente bu yapılar farklı bir görsel özellik katmaktadır. Bu yapılar bazen araç park etmek için yer olurken bazen de bir sebze bahçesi ve hatta yakacak malzemelerin istiflendiği bir depo olarak kullanılabilir (Şekil 11).

Topoğrafyanın etkisi ile kent bütününde farklı noktalarda kendiliğinden oluşmuş bakı noktaları ve vista alanları kent profili için önemli noktaları oluşturmuştur (Şekil 12). Farklı perspektiflere açılan bu pencereler kot farklılıklarının etkisiyle çok çeşitli görüş olanakları sunmaktadır.

Şekil 5. Artvin Kenti ana yol aksı

Şekil 6. Artvin İline ait görüntü

Şekil 7. Kent merkezinde bulunan istinat duvarlarından bir görüntü

Şekil 8. Kent merkezinde bulunan istinat duvarlarına ait görüntüler

Şekil 9. Kent merkezinde bulunan kesintisiz duvarlardan örnek görüntüler

Şekil 10. Kent merkezinde bulunan merdiven ve rampalara ait görüntüler

Topoğrafyanın baskın etkisine jeolojik oluşumlar da eklenince kent kimliği daha da çarpıcı bir hal almaktadır. Farklı renk ve dokulardaki bazalt, andezit ve granit kayaç türleri oldukça etkili görselliklerin ortaya çıkmasında rol alırlar. Kütsel özellikleri ile dikkati çeken bu oluşumlar dikey çizgiler ve dikey kütleler şeklinde algılanmaktadır (Şekil 13a). Bu da doğal peyzaja ve dolayısıyla kente karakter kazandırmaktadır. Özellikle topoğrafya ile bütünleşen bu renkli dokular mimari ile de birleşince çarpıcı bir kent silüeti ortaya çıkmaktadır. Tarihi süreç içerisinde de bu özellikten faydalanılmış ve kentin giriş ve çıkış noktasına hakim bir kaya üzerinde Artvin Kalesi inşa edilmiştir.

Artvin kalesi doğal elemanların kültürel peyzaja katkılarının gözlemlendiği en güzel örneklerden biridir. Günümüzde bile kentin önemli bir imaj noktası olan kale, jeolojik dokunun bir devamı niteliğinde algılanmakta ve kent karakterine olumlu katkılar sağlamaktadır (Şekil 13b).

Hemen hemen hiç müdahale edilmeksizin çoğu zaman çıplak bırakılan kayaçlar üzerinde farklı bitki türlerinin oluşturduğu kompozisyonlar ilgi odağı olmaktadır. Şevlerin çok olması ve bu alanların yer örtücü bitkilerle kaplı olması kentte yaşanan yoğun betonlaşmayı biraz da olsa kapatıcı etki yapmaktadır (Şekil 14).

Şekil 11. Teraslama ile yer kazanımına örnek bir alan

Şekil 12. Kent merkezinde bulunan bakı noktalarına ait görüntüler

Şekil 13. Farklı jeolojik oluşumlara ait görüntüler

Kent bitimi ile başlayan iğne yapraklı ormanların varlığı kentin 'Yeşil Artvin' olarak adlandırılmasında önemli bir etkindir (Şekil 15). Özellikle 'ladin' ve 'meşe' ağaçları ile dikkat çeken dağlarda yeşilin her tonunu görmek mümkün olmaktadır. Renklenmenin başladığı sonbahar ve ilkbahar dönemlerinde adeta tablo etkisi oluşturan ormanlar, Artvin kent dokusu için oldukça önemli kaynak değerleridir. Güngör ve Cengiz (2006)'ın yaptığı bir çalışmada Artvin ili iklimini uygun olması nedeni ile bitki çeşitliliğinin oldukça yoğun olduğu vurgulanmıştır. Çalışmada alanda mevcut bitki örtüsünün ve endemik bitki çeşitliliğinin koruma altına alınmasının gerekliliği ifade edilmiştir.

Kentin ılıman iklime sahip olması tür çeşitliliği yönünden önemli bir avantaj olmuştur. İklimin ılıman olması kentin konumlandırılması ile de alakalıdır. Şekil 16'da kente ait bakı haritası görülmektedir. Kuzey bakı alanlar daha soğuk oldukları bilinmektedir. Bitki örtüsü de bakı durumuna göre çeşitlilik göstermektedir. Kuzey bakı alanlarda soğuğa daha dayanıklı bitkiler yer almaktadır.

Kent de kışlar ılık yazlar sıcak ve çok yağışlı geçmektedir. Devlet meteoroloji genel müdürlüğünün verilerine göre 1975-2010 yılları arası tespit edilen ortalama sıcaklık verilerine göre en düşük sıcaklık ocak ayı -0.7, en yüksek sıcaklık ağustos 25.9 olarak tespit edilmiştir. Ortalama yağış miktarı en düşük ağustos ayında 29.4 kg/m^2 en yüksek yağış ocak ayında 96.3 kg/m^2 olarak tespit edilmiştir (Anonim 2011). Güngör ve Cengiz (2006)'ın yaptığı çalışmada ilin büyük bir bölümünde iklim kontrolü potansiyelinin çok yüksek ve yüksek olduğu, ilin tamamında düşük ve çok düşük iklim konforu potansiyeline sahip alanların olmadığı tespit edilmiştir.

İklimin etkisiyle kentte sık sık yağmurlar ve sis bulutları görülmektedir. Sis bulutları dağlarda adeta dans etmektedir. Bu özelliğinden dolayı kente 'Göge Komşu Topraklar' da denilmektedir (Şekil 17). Dağların adeta sur gibi kenti sarması, ufuk çizgisinin olmaması, güneşin doğuş ve batışının görülmemesi de kent için ayırt edici birer özellik olarak karşımıza çıkmaktadır. Kentte vejetasyon erken uyanmakta ve kent yeşil kimliğine kısa sürede kavuşmaktadır. İklimin rakımla olan ilişkisi bitki örtüsünü de etkilemektedir. Vadinin aşağılarında 5-6 °C lik sıcaklık farklılığı vejetasyonu da etkilemekte çiçeklenme dönemi kentin en aşağı mahallelerinde 4-5 gün daha erken başlamaktadır.

Artvin kenti kimliği için belirleyici olan bir diğer etken başta Çoruh Nehri olmak üzere su varlığıdır. Kent girişi Çoruh nehri üzerinde kurulan Borçka ve Deriner Baraj Gölleri arasındadır. Her zaman koyu çamur rengi hırçın dalgalarıyla akan nehir son zamanlarda yapılan barajlar ile sakinleşmiş ve durulmuştur. Kentin konumlandırılması ve topoğrafyanın etkisi ile Çoruh nehrinin bazı kısımları kentteki çoğu noktadan görülebilmektedir. Nehir üzerinde taşıt ulaşımını sağlayan iki betonarme köprü ve yaya ulaşımını sağlayan 1 asma köprü bulunmaktadır. Çoğu sokakta karşımıza çıkan küçük derecikler birleşerek Çoruh nehrine akmaktadırlar. Ayrıca suların tahliyesi için yapılan küçük su kanalları hemen hemen tüm anayol boyunca devam etmektedir (Şekil 18).

Peyzaj mimarlarının da olumlu katkıları ile sanatın kentlerimize kimi zaman sokak ölçeğinde kimi zaman balkon ölçeğinde girmesi kent ve kente ait elemanlar için gereklidir. Artvin ili yakın çevresi pek çok doğal zenginliğe ev sahipliği yapmaktadır. Kente 10 km uzaklıkta milli park

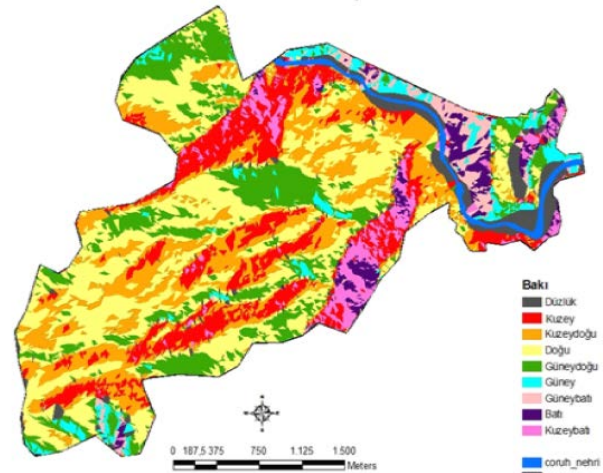
statüsündeki Hatila Vadisi'nde endemik ve relik bitki türlerine rastlanmaktadır. Hatila Milli Parkının kente yakın olması kent kimliğini olumlu etkilemektedir. Kente 8 km mesafede bulunan Kafkasör dinlenme alanında yazın boğa güreşleri ve karakucak güreşleri yapılmaktadır. Kent için en ayırt edici özelliklerden birisi de bu mekan ve aktivitelerdir. Kent merkezinde simgesel olarak kullanılan boğa figürleri kent estetiğini olumlu etkilemektedir. Diğer taraftan kent kimliği için ayırt edici güce sahip bu alanlar kentin tanınmasında önemli birer imaj noktaları olarak karşımıza çıkmaktadır.

Şekil 14. Kentin yoğun yapılaşmasına ait örnek bir görüntü

Şekil 15. Kent ile iç içe girmiş ormanlar

Şekil 16. Kente ait bakı grupları haritası

Şekil 17. Kent merkezinde yılın çoğu döneminde görülen manzaralar

Şekil 18. Çoruh nehrine ve kentteki su varlığına ait görüntüler

4. Sonuç

Kentler doğal ve insan yapımı çevrelere göre kimlik kazanırlar. Artvin örneğinde yapılan bu çalışmada, doğal etmenlerin kent kimliğine olan etkisi incelenmiştir. İnsan yapımı mekanların kent dokusunu oluşturduğu ve bunlarında Artvin'in keskin ve sert coğrafyasında, doğal etmenlerden çok fazla etkilendiği görülmektedir. Son yıllarda yapılan çalışmalarda kentlerin kimliklerini yitirdiği birbirine benzer dokuların ortaya çıktığı tartışılmaktadır. Bu durum doğal etmenlerin zorunlu yönlendirmeleri ile Artvin kenti için mümkün değildir. Çalışmada ifade edildiği gibi kent doğal etmenler açısından incelendiğinde Göğe Yakın Topraklar, Yeşil Artvin, Merdivenler şehri gibi doğal etmenleri ile kimlik kazanmış ve farklı şekillerde adlandırılmıştır. Doğal etmenlerin etkisi ile ortaya çıkan bu farklılıklar insanların yaşam koşullarının şekillenmesinde önemli rol almaktadır. Ancak kent geneli değerlendirildiğinde bu çeşitliliğin çoğu zaman olumlu olarak ortaya çıkarılmadığı ve kent yaşamına olumsuz etkileri olduğu gözlemlenmektedir. Bakımsızlık, istinat duvarlarının estetik olmaması kentte betonlaşma algısını artırmaktadır. Yine istinat duvarlarının üzerine yapıştırılan afişler, bilgilendirme panoları, sanatsal değeri olmayan gelişigüzel yapılmış resim ve kabartma figürler beraberinde kargaşa getirmekte ve görsel kirlilik oluşturmaktadır. Arazinin kısıtlı olmasından dolayı topoğrafya ya yapılan plansız müdahaleler, hızlı imarlaşma, tek katlı bahçeli konutların yerlerini apartman bloklarına bırakmaları yeşil alan miktarının gün geçtikçe azalmasına sebep olmaktadır. Su kanallarının gelişigüzel oluşturulması, jeolojik oluşumların hiçbir şekilde dikkate alınmaması gibi olumsuz etkiler kent görüntüsüne hakim olmaktadır. Başta topoğrafya şartlarının zor olması, güvenlik sorunlarını da beraberinde getirmektedir. Yolların, merdivenlerin standartlara uymaması, ulaşımı iyice zorlaştırmaktadır.

Sonuç olarak kentte peyzaj tasarımı ve kent kimliğine katkıları açısından eşsiz fırsatların yakalanma şansı varken, bu fırsatlar göz ardı edilmektedir. Doğal çevre bileşenlerinin kente kimlik kazandırmadaki rolü çoktur. Ancak bu etkenler değerlendirilirken kentin bir bütün olarak ele alınması daha iyi sonuçların alınmasını sağlayacaktır. Doğal çevre bileşenleri kentsel tasarımlarda kimlik oluşturmada önemlidir. Bu bileşenler doğru kullanılırsa kentler için farklı algılamalar ve farklı kimlikler oluşacaktır.

Kaynaklar

- Altunkasa, M. F., 2006. Peyzaj Mühendisliği. Ç.Ü. Ziraat Fakültesi Yayınları, 36, Adana.
- Anonymous, 1967. Sunset Landscaping for Modern Living. Lane Magazine and Book Company, Menlo Park, California.
- Anonim, 2006. 2005 Yılı Artvin İl Çevre Durum Raporu. İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, Artvin.
- Anonim, 2011. Meteoroloji Genel Müdürlüğü Resmi Internet Sitesi: <http://www.dmi.gov.tr/veridegerlendirme/il-ve-ilceler-istatistik.aspx?m=ARTVIN>. (Erişim Tarihi: 14.11.2011)
- Aydın, İ., 2000. Kentsel İmgeler ve Kent Kimliği: Bursa'da Üç Yaşam Çevresi Üzerine bir Araştırma. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi Anabilim Dalı, Kent ve Çevre Bilimleri Dalı, Doktora Tezi, Ankara.
- Can, N., 1996. Kent Kimliği. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Yönetim Bilimi Bilim Dalı, Yüksek Lisan Tezi, Ankara.
- Erkan, N., Ç., 1996. Çevresel Psikoloji Bağlamında Çevresel İmaj ve Beşiktaş Meydanı Örneği. Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Evyapan, G., Tokol, A.S., 2000. Peyzaj Tasarımı Ders Notları / Landscape Design Lectures METU, Faculty of Architecture Press, Ankara.
- Genç, G., 2006. Peyzaj Tasarım Elemanlarının Enerji Korumaya Etkisi. İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 197 s.

- Güngör, S., Cengiz, T., 2006. Artvin İlinin İklim Konforuna Sahip Rekreasyon ve Turizm Alanları. Kafkas Üniversitesi, Artvin Orman Fakültesi Dergisi, 7(1): 69-80.
- Keleş, R., 2006. Kentleşme Politikası, İmge Kitabevi, 10:795, Ankara.
- Köylü, P., 2003. Türk Bahçesi Kimliğinin Mekan Sentaksı Açısından İrdelenmesi: Topkapı Sarayı Örneği. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı Doktora Tezi, Ankara.
- Köylü, P., Kiper, T., 2007. Kent Kimliğini Oluşturan Değerler ve Kimliksizleşme Üzerine Örneklemler. Peyzaj Mimarlığı 3. Kongresi, 42-49, Antalya.
- Lynch, K. 1960. The image of the city. The MIT Press, Cambridge
- Ocakçı, M., (1995). Şehir Kimliği ve Çevre İlişkileri, Kent ve Çevre Planlamaya Ekolojik Yaklaşım, 17. Dünya Şehircilik Günü Kolokiyumu, 163-170, İstanbul.
- Önem, A.B., Kılınçaslan, İ., 2005. Haliç bölgesinde çevre algılama ve kentsel kimlik. İTÜ Dergisi, Mimarlık Planlama ve Tasarım, 4(1):115-125.
- Robinette G., 1977; Landscape Planning for Energy Conservation. Environment Design Press, Reston, Virginia.
- Şahin, E., Dostoğlu, N., 2007. Kentsel Mekan Tasarımında Doğal Verilerin Kullanımı. Uludağ Üniversitesi, Mühendislik Mimarlık Fakültesi, 12 (1): 29-40.
- Yazgan, M., E., Erdoğan, E., 2000. Geçmişten Geleceğe Tarihi ve Kültürel Değerleriyle Safranbolu. 2000'li Yıllarda Yaşadığımız Çevre ve Peyzaj Mimarlığı Sempozyumu, 227-232, Ankara.
- Yıldız, D., 1996. Peyzaj ile Mimarlık-Kentsel Tasarım ilişkileri ve Mimari Tasarıma Etkileri, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.